

## สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทที่ 1 วิเคราะห์คำธรรมราชา

- |                                                 |    |
|-------------------------------------------------|----|
| 1. คำว่าธรรมในศาสนาพราหมณ์                      | 1  |
| 2. ธรรมของกษัตริย์ในศาสนาพราหมณ์                | 2  |
| 3. คำว่าธรรมราชา                                | 5  |
| 4. ธรรมราชาในอุดมคติ                            | 6  |
| 5. ธรรมเป็นความคิดพื้นฐานที่ทำให้ยกย่องธรรมราชา | 9  |
| 6. ธรรมราชาในพระไตรปิฎก                         | 10 |

บทที่ 2 ธรรมของธรรมราชา

- |                          |    |
|--------------------------|----|
| 1. ธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป | 19 |
| 2. ธรรมในการปกครอง       | 22 |
| 3. จักรวรรดิวัตร         | 23 |
| 4. ทศพิธราชธรรม          | 24 |

บทที่ 3 ราชনীติ

- |                                               |    |
|-----------------------------------------------|----|
| 1. ราชনীติ                                    | 35 |
| 2. ความคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในราชনীติ | 35 |
| 2.1 การให้ความสำคัญแก่ธรรม                    | 39 |
| 2.2 คุณสมบัติของธรรมราชา                      | 42 |
| 2.3 หน้าที่ของธรรมราชา                        | 51 |

|         |                                                      |     |
|---------|------------------------------------------------------|-----|
| บทที่ 4 | ฐานะของธรรมราชาและความเสื่อมของพระราชา               | 63  |
|         | 4.1 วิถีชีวิต                                        | 63  |
|         | 4.2 ความเป็นธรรมราชาในวิถีชีวิต                      | 64  |
|         | 4.3 กฎหมายตราสามดวง                                  | 71  |
|         | 4.4 ความหย่อนของพระราชา                              | 75  |
| บทที่ 5 | นโยบายแห่งธรรมรัฐ                                    | 83  |
|         | 5.1 นโยบายด้านเศรษฐกิจ                               | 84  |
|         | 5.2 นโยบายด้านการบำบัดทุกข์บำรุงสุข                  | 91  |
|         | 5.3 นโยบายด้านการบริหารราชการ                        | 93  |
|         | 5.4 นโยบายด้านคุณภาพของประชาชน                       | 103 |
|         | 5.5 นโยบายด้านการปกครองภายใน                         | 107 |
|         | 5.6 นโยบายด้านการต่างประเทศ                          | 110 |
| บทที่ 6 | ลักษณะของการปกครองแบบธรรมรัฐ                         | 115 |
|         | 6.1 ธรรมรัฐเป็นระบอบธรรมนิยมไม่ใช่อำนาจนิยม          | 115 |
|         | 6.2 ธรรมเป็นจุดหมายสูงสุด เสรีภาพไม่ใช่จุดหมายสูงสุด | 116 |
|         | 6.3 อำนาจอธิปไตย                                     | 117 |
|         | 6.4 อำนาจอธิปไตยที่ไม่มีเจ้าของ                      | 118 |
|         | 6.5 ธรรมในฐานะเครื่องมือตรวจสอบทางการปกครอง          | 122 |
|         | 6.6 กฎหมายต้องสอดคล้องกับธรรม                        | 122 |
|         | 6.7 พระเจ้าแผ่นดินคือผู้จัดการ                       | 123 |
|         | 6.8 ธรรมรัฐมุ่งสร้างคนที่มีคุณงามความดี              | 124 |
|         | 6.9 ความสัมพันธ์ทางการปกครองในธรรมรัฐ                | 126 |

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| บทที่ 7 พระเจ้าอโศกมหาราช ต้นแบบแห่งธรรมราชา         | 131 |
| 7.1 ธรรมวิชัย                                        | 132 |
| 7.2 ความใจกว้างทางธรรม                               | 138 |
| 7.3 ความเมตตาในสภาพชีวิต                             | 140 |
| 7.4 การปกครองแบบพ่อปกครองลูก                         | 158 |
| บทที่ 8 พระมหากษัตริย์ไทยกับความเป็นธรรมราชา         | 163 |
| 8.1 ความคิดเกี่ยวกับกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ของเกาหลี | 166 |
| 8.2 ข้อจำกัดอำนาจของกษัตริย์                         | 170 |
| 8.3 ธรรมราชาสมัยสุโขทัย                              | 174 |
| 8.4 ธรรมราชาในไตรภูมิพระร่วง                         | 185 |
| 8.5 พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยากับแนวคิดธรรมราชา     | 192 |
| บทที่ 9 ธรรมราชา ธรรมาธิปไตย                         | 197 |
| 1. ธรรมาธิปไตย                                       | 197 |
| 2. ธรรมราชา                                          | 200 |
| 3. การถือหลักการแบบธรรมราชาของไทยในอดีต              | 204 |
| 4. ลักษณะของผู้ปกครองที่ดีตามระบอบธรรมราชา           | 208 |
| 5. ธรรมราชาในฐานะเป็นเกณฑ์ตัดสินผู้ปกครอง            | 212 |
| บรรณานุกรม                                           | 215 |
| บรรณานุกรมที่สำคัญ                                   | 218 |